

משרד המלחמה ומשרד החוץ המצריים תומכים בהסכם, אך הם חוששים שאם יובא הדבר לאישור הפרלמנט המצרי, כפי שמחייב הנוהג, עלול הנושא לשמש מקל חובלין בידי האופוזיציה. אין ברצונם לסבך את הממשלה בנסיון שכזה. הצענו, איפוא, "מרוס ויחודי": הסכם שקומי ב" מיסגרת הסכם רוזוס. הוא השיב שהוא בטוח כי ממשלתו תסכים לפיתרון כזה. ואכן, עם קבלת התשובה החיובית מקאהיר נחתם ההסכם בדבר חילופי השטחים, ל- שביעות רצונם של שני הצדדים.

★ ★ ★

בעת המשאומתן החילופי השטחים, כבהודמוניות אחרות, הפניתי את תש"ר מת לבם של ריאל וגוהר לתגובתם המורוה של משקיפי או"ם על עצם ניהול ה" משאומתן בדבר הסכם. לא אחת נדמה היה לנו כי אין דעתם של משקיפי או"ם נוחה מאותה אופירה אידילית ששררה בנינו. הב" חנו בואת יותר בהתנהגותו של היושבראש החוש של החזקה, איש חיל-הים הצרפתי. הוא טען כי הסכם חילופי השטחים אינו כלול בהסכם רוזוס ומשום כך אין אנו רשאים לבצעו.

על דברים אלה הגבתי בחריפות. סבורים היינו, אמרתי, שמטרת או"ם היא להביא ל- הבנה בין העמים. תמהתי על משקיפי או"ם המביעים התנגדות להסדר חיובי. אף מייגור צלאח גוהר, שכנח באותו מעמד, השמיע דברים דומים. גם בעת ישיבות הוועדה נד" מה היה לנו כי משקיפי או"ם חסרה ה" אחירה העוינת והמתוחה ששררה בין שני הצדדים בחזקת שבת-הנושק האחרות.

לאחר שנשכנעו המצרים כי משקיפי או"ם אינם מסייעים בידינו, החלטנו להת" עלם עד כמה שאפשר מעצם נוכחותם ב" ועדה. ביקשנו להסדיר דברים מבלי להיוקק לתיווכם ולהכרעתם. על פי הנוהג, היה יושבראש הוועדה מוסר לנציגים הקבועים בניצונה שבוע לפני כינוסה של החזקה, העתקים של סדר-היום. הוסכם בנינו לבין המצרים כי יום לפני השיבה נקיים פגישה ללא משקיפי או"ם, כדי להגיע לכלל הבנה באופירה נוחה ושקטה.

הפגישות נערכו במגדל-אשקלון. בבוקר הפגישה היינו ממתניגים למשלחת המצרית ליד הגשר החרוס כבבשי החוף מדרום לקיבוץ יד מרדכי. המשלחת המצרית הי" תה חוצה את החאדי ברגל ונוסעת ברכב שלנו למגדל-אשקלון. הפגישות נערכו ב" בית המושל הצבאי והתנהלו באופירה נוחה ומתונה. לאחר הישיבה היינו סרים למסעדה כסית מגדל וסועדים בחדר נפרד. לאחר מכן היינו מחזירים את המשלחת המצרית אל ה" גשר החרוס, משם היו חוזרים במכוניותם לעזה. זמן רב חלף עד שהשיגו משקיפי או"ם בפגישות אלה.

למחרת הפגישה במגדל-אשקלון היתה מתקיימת בניצנה "ההצגה הגדולה" מתחת ניכרה על פניהם של משקיפי או"ם. ה" יושבראש, דרוך ועצבני במקצת, היה פותח את הישיבה בקריאת סדר היום ומצפה לתגובת שני הצדדים. בניגוד ל- מקובל, היה סדר היום מתקבל על דעת שני הצדדים ללא הסתייגות. כאן היתה עולה ארשת הפתעה על פני משקיפי או"ם שציפו להתנגשות בין שני הצדדים. לפליאת היושבראש היתה ישיבה כזו (המשך בעמוד 12)

משאל אותי ריאל מה התשובה בפי השב" תי לו כי עדיין לא עלה בידי להגיע לידי סיכום כלשהו, אך בינתיים עלה במוחי רעיון שלדעתי, אם יתקבל על דעת שני הצדדים, ייתכן שיהווה פיתרון לבעייה. עוד הוספתי כי לא רציתי לשטח את הצעתי לפני הממונים עלי בטרם אשמע את תגובתו.

ריאל היה סקרוך לדעת מה עלה בדעתי. שאלתי אותו אם שמע על עיסקת חילופי שטחים בין ירדן לישראל שהוסכם עליה שבוע קודם לכן. משהשיב ריאל בחיוב, אמרתי לו כי לדעתי קיימת אפשרות לעיס" קה דומה בנינו.

הסברתי לו כי אנו מעוניינים באיזור ה" דיונות שמצפון לעזה, שכן אין המצרים חולשים עליו למעשה והוא משמש שטח הפקר לכל מיני כופיות מבריחח, ש" הפכוהו בסיס יציאה בדרכם להר חברון. אנו, טענתי, מעוניינים להבטיח כי איזור ה" דיונות, אשר מבחינה חקלאית ערכו אספי, יישאר ריק. חייך כזה בין הכפר בית-הנון שמצפון לעזה, שהיה מאוכלס פליטים רבים, לבין קיבוץ יד מרדכי, יגנע טעויות משני הצדדים ויפתח את הקריות הגבול.

כשהתבוננתי בפניו של ריאל, הבחנתי כי הרעיון נראה לו. לאחר ששאלני שאלות הבהרה, הבטיח להביא את הדבר לידיעת מפקדיו. הוא הפציר בי שלא אמתי ל" תשובתו ואמשש את הדופק אצל הממונים עלי. כשנפגשנו לאחר שבוע הבענו שנינו הסכמה עקרונית להחלפת השטחים.

עיסקת חליפין זו חייבה בדיקות ומדידות רבות בשטח. בסופו של דבר שורטטו ה" מפות המדויקות, אלא שכאן נתקלנו ב" שחבת מן הצד המצרי. ריאל הסביר כי

הרוחות מאד. תושבי הכפר ידעו כי כל אלה שבתיהם ממורח לקו ההתקדמות שלנו, יהיו אנוסים לפנות את בתיהם ואת מקר" רות מחייתם בבוסתנים שממורח לכפר ולה" פוך לפליטים חסרי כל. נשים וילדים נקה" לו סביב הגיפיים והטילו עלינו ילדים ו" תינוקות בבכי וזעקה.

כשיצאנו מהכפר, המשכנו לנסוע בשתיקה. מקץ רגעים ספורים ניגש אלי קולונל ריאל ושאלני מה בדעתנו לעשות לאחר שראינו כמו ענינו את מצוקת הכפר. אודה כי לשאלה זו המתנתי מזה כמה שבועות.

★ ★ ★

כאן עזי חזור אחרונת בסיפורי. עקב התוכנית לאיכלוס הנגב נתעוררה בעיית אספקת המים ליישובים הקיימים ולא לה העתידים לקום. בפגישה שקיימתי ב"

תקרית נטיתי תחילה לחיתורים, ואף המ" לצתי בפני מסקרי לשחרר את העדרים ש" נתפסו בטריטוריה ישראלית. אולם הוזהרתי את המצרים כי בסופו של דבר נאלץ לה" טיל עליהם ולא על הרועים את האחריות על תקריות אלה.

מצבו של השלטון המצרי ברצועת עזה היה רעוע. המצרים הביטו בבוז על הערבי הפלסטינאי וכמעט שלא הבינו את גיב" שפתו. תושבי הרצועה לענו למצרים ושמתו למפלגת במלחמה בארץ-ישראל. פעם אחת, בשעת אחד מביקורי בעזה לפי הזמנת ה" מצרים, העותי לצאת מבית האו"ם לרחוב. עצרתי ליד מצחצה נעליים שנדהם לראות לידו קציץ ישראלי במדים. מיד התקבצו עוברי-אורח סביבי ואחד מהם הכריז בקול: "זהו הרביסרן היהודי שהחזיר לנו את ה" כבשים" מצחצה הנעליים עצמו לחש לי:

ישראל - מצרי

שעתה עם טרופי פיקארד מהאוניברסיטה העברית בירושלים, הסביר לי את חשיבותו של איזור הדיונות שמצפון לעזה, המכיל אגם תתי-קרקעי של מים מתוקים. נתבקשתי על-ידי הממונים עלי להשתדל להביא את הקצינים לכה, שיבקשו מאתנו עיסקה של חילופי שטחים. חשתי עתה כי נפתחה לפני ההודמונות, אך כבשתי את יצירי.

השבתי לריאל כי לצערי אני רק חייל, כמוהו, וממלא הוראות שמטילים עלי. ה" ספתי כי ברור לו כי בקריאה בתל-אביב (או מושב הממשלה) יושבים אנשים התוב" עים. בצדק, את קיום הסכם רוזוס. אינני מאמין, הוספתי, שהם יסכימו לחתר על שטח כלשהו.

קולונל ריאל היקשה: "אך הרי ראתי ב" מו עיניך את המצב. האם אינך מבין כמה יכביד הדבר על ממשלתנו" מבין הפחתי בקרבו תקוה קלושה כשאמרתי: "אינני מצפה כי הממונים עלי בקריה ירגישו את אשר הרגשנו אנחנו בכפר, אך אני מבטיחך שאתן להם תיאור נאמן". אך, הוספתי, "מוטלת גם עליך החובה לתאר את חומ" רת המצב לממשלתך. עליך להסביר להם מה עלול לקרות אם איאלץ לבצע את הור" אות ממשלתי בדיוק וללא סטייה".

חזרתי לתל-אביב וסיפרתי מה שאירע ב" כפר עבאסאן. הצעתי לנהל משאומתן ב" דבר חילופי שטחים במגמה לזכות באיזור הדיונות שמצפון לעזה תמורת מחצית שטחו של עבאסאן. ההצעה נבדקה ואושרה.

★ ★ ★

לאחר שבוע ימים חזר קולונל ריאל מקאהיר. הנחתי לו לעורר את הבעייה.

"בראבו עליכום! אומנם היכיתם בנו, אבל טוב שהיכיתם במצרים היהירים!" לפתע ראיתי שהכל מתפורים חיש מהר. קולונל ריאל חש ובל וקרא בהתרגשות: "הן אחד הפוחחים יכול היה לפגוע בך, ואז מה יהא עלינו?!" הודיתי כי לא נהגתי כ" שורה והתנצלתי.

★ ★ ★

בהתאם להסכם רוזוס, עבר קו שבי תת-הנושק במרחק של שלושה קילומט" רים מזרחה לכביש עזה-רפיח ובמקביל לו. חלקה הראשון של עבודת סימון הקו נעשה ליד שולחן הדיונים על גבי מפה ישראלית שקנה-המדיה שלה 1:20,000. לאחר שהוסכם בדבר הסימון במפה, החלה עבודת זיהוי עצמים בשטח. במקרה זה הייתי למעשה בעל הסמכה העיקרי בדיונים. הקצינים ה" מצריים ואף משקיפי או"ם קיבלו את קבי" עותי, ואינני זוכר מיקרה אחד שעירערעו עליהן. את את הגבול הראשון טבעו ה" גיפיים שלנו בצמיגיהם וכן נוצרה "דרך הגיפיים" לאורך הגבול. רק לאחר מכן עבר לצד דרך זו טרקטור שהותיר אחריו תלם לעומק בשטח. עבודת סימון קו הגבול, ש" נמשכה שבועות ארוכים, התנהלה באופירת שיתוף פעולה מלא בין כל הגורמים.

כמו כן, נודע לנו ממקורות מהימנים כי קולונל ריאל אומנם קיים את ההתחיי" בויות ועשה פעולת הרחעה רצינית ומקיפה בקרב התושבים שלאורך קו שבת-הנושק. בעת סימון קו הגבול באיזור הכפר עבא" סאן התברר, ללא צל של ספק, כי בהתאם להסכם רוזוס נמצאת מחציתו של הכפר בשטחה הריבוני של מדינת ישראל. כש" עברנו עם הגיפיים בטימטאות הכפר, סערו

ישראלים בעזה

תמונה זו צולמה בפברואר 1950, על חוף ימה של עזה. ראשון מימין: ירוחם כהן, במדיייוצוג של צה"ל. לידו: חמישה קצינים מצריים. קיצוני משמאל: המשורר חיים חפר, שהוזמן על-ידי ירדן ירוחם.